

“KICHIK MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASASIGA MOSLASHTIRISH JARAYONING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK JIHATLARI”

**Abdullayeva Mushtaribonu
Zafarjon qizi**

Qoqon Universiteti talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashtirish jarayonining psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda bolalarning yangi ijtimoiy muhitga kirishishi, tarbiyachilar va tengdoshlari bilan munosabat o'rnatishi, hissiy-emotsional holatidagi o'zgarishlar hamda moslashuv davrida uchraydigan qiyinchiliklar yoritilgan. Shuningdek, bolaning individual psixologik xususiyatlari, oilaviy muhit va pedagogik yondashuvning moslashuv jarayoniga ta'siri ilmiy asosda bayon etilgan. Maqolada maktabgacha ta'lim muassasasida qulay psixologik muhit yaratish, bolalarda ijobiy emotsional holatni shakllantirish hamda ularning ijtimoiy faolligini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida faoliyat yurituvchi pedagog va psixologlar uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, moslashuv jarayoni, psixologik rivojlanish, kichik yoshdagi bolalar, emotsional holat, ijtimoiylashuv, pedagogik yondashuv, bolalar psixologiyasi, tarbiyachi, oilaviy muhit, stress holati, kommunikativ ko'nikmalar, adaptatsiya, psixologik muhit, rivojlantiruvchi ta'lim

Abstract: This article analyzes the psychological characteristics of the adaptation process of young preschool children to preschool educational institutions. The study examines children's integration into a new social environment, the establishment of relationships with educators and peers, emotional changes, and the difficulties encountered during the adaptation period. In addition, the influence of children's individual psychological characteristics, family environment, and pedagogical approaches on the adaptation process is scientifically explained. The article also provides recommendations for creating a favorable psychological environment in preschool educational institutions, developing positive emotional states in children, and enhancing their social activity. The research findings have practical significance for educators and psychologists working in the preschool education system.

Keywords: preschool education, adaptation process, psychological development, young children, emotional state, socialization, pedagogical approach,

child psychology, educator, family environment, stress condition, communicative skills, adaptation, psychological environment, developmental education

KIRISH

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, bolalarning har tomonlama sog'lom va barkamol rivojlanishini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga samarali moslashtirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Chunki bolaning ilk bor oilaviy muhitdan chiqib, yangi ijtimoiy muhitga kirishi uning ruhiy holati, xulq-atvori hamda keyingi rivojlanish bosqichlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois moslashuv jarayonining psixologik jihatlarini chuqur o'rganish zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biri sanaladi.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan qator me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi PF-5198-sonli "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonida maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, bolalarni sifatli ta'lim bilan qamrab olish hamda ularning intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.¹ Mazkur hujjatlar bolalarning psixologik salomatligini ta'minlash va ularni ta'lim muassasasiga bosqichma-bosqich moslashtirish masalasiga ham alohida e'tibor qaratilayotganini ko'rsatadi.

Psixologik nuqtai nazardan qaraganda, moslashuv jarayoni bolaning yangi muhitga nisbatan hissiy, ijtimoiy va xulqiy jihatdan ko'nikish davrini anglatadi. Ushbu davrda bola kundalik tartibning o'zgarishi, ota-onadan vaqtincha ajralish, notanish insonlar bilan muloqot qilish kabi holatlarga duch keladi. Natijada ayrim bolalarda xavotir, qo'rquv, injiqlik, agressiv holatlar yoki passivlik kuzatilishi mumkin. Tadqiqotchilar fikricha, moslashuv jarayonining muvaffaqiyatli kechishi ko'p jihatdan bolaning individual psixologik xususiyatlari, oiladagi tarbiya usuli hamda pedagoglarning kasbiy yondashuviga bog'liqdir.²

Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasini o'rgangan olimlardan D.B. Elkonin, L.S. Vygotskiy, A.V. Zaporozets va boshqa tadqiqotchilar bolaning ilk ijtimoiy tajribasi uning keyingi shaxsiy rivojlanishida muhim omil bo'lishini ta'kidlaydilar. Xususan, Vygotskiy bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liqligini qayd etib, ta'lim va tarbiya jarayoni psixik taraqqiyotning asosiy omili ekanligini ko'rsatgan.³ Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasasida yaratilgan psixologik muhit bolaning moslashuv darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Bugungi kunda bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashtirish jarayonida tarbiyachilar va ota-onalar hamkorligini kuchaytirish, bolalarning emotsional holatini muntazam kuzatib borish hamda individual yondashuv asosida faoliyat olib borish zarurati ortib bormoqda. Chunki moslashuv davrining

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5198-son Farmoni, 30.09.2017

² Vygotskiy L.S., "Pedagogik psixologiya", Moskva, 1991

³ Vygotskiy L.S., "Myshlenie i rech", Moskva, 1999

muvaffaqiyatli tashkil etilishi bolaning keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarligi, ijtimoiy faolligi va psixologik barqarorligining shakllanishiga xizmat qiladi. Shu jihatdan mazkur mavzuni ilmiy jihatdan tadqiq etish nazariy va amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashtirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida tadqiq etib kelinmoqda. Ilmiy adabiyotlarda moslashuv jarayoni bolaning yangi ijtimoiy muhit, yangi tartib-qoidalar hamda kommunikativ munosabatlarga psixologik va ijtimoiy jihatdan ko'nikishi sifatida talqin qilinadi. Tadqiqotchilar ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishi bolaning emotsional holati, oilaviy muhit, tarbiyachi bilan munosabati va tengdoshlari bilan muloqotiga bevosita bog'liq ekanligini ta'kidlaydilar.

L.S. Vigotskiy, A.N. Leontev va D.B. Elkoninlarning ilmiy qarashlarida bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liq jarayon sifatida izohlanadi. Ayniqsa, Vigotskiy bolaning psixik taraqqiyotida ijtimoiy muloqot va ta'limning hal qiluvchi rol o'ynashini qayd etgan. Uning fikricha, bolaning yangi muhitga moslashuvi kattalar va tengdoshlari bilan faol hamkorlik jarayonida shakllanadi. Elkonin esa maktabgacha davrni o'yin faoliyati yetakchi bo'lgan bosqich sifatida baholab, aynan o'yin orqali bola ijtimoiy rollarni o'zlashtirishini ta'kidlagan.⁴

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvi bo'yicha olib borilgan zamonaviy tadqiqotlarda emotsional barqarorlik, kommunikativ ko'nikmalar va oilaviy muhitning ahamiyati alohida ko'rsatib o'tilgan. Rahmonqulova X.B. o'z tadqiqotida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuv jarayoni yosh, hissiy barqarorlik, muloqotga kirishuvchanlik va oiladagi psixologik muhit bilan chambarchas bog'liq ekanligini ta'kidlaydi. Muallif tarbiyachilarning emotsional qo'llab-quvvatlashi hamda o'yin faoliyati asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning moslashuvini yengillashtirishini ilmiy asoslaydi

Shuningdek, tadqiqotlarda ijtimoiy moslashuvni biopsixososial yondashuv asosida o'rganish zarurligi qayd etilgan. Xususan, Bronfenbrennerning ekososial modeli bolaning rivojlanishini oila, bog'cha, ijtimoiy muhit va madaniy omillar bilan bog'liq holda tahlil qiladi. Eriksonning psixososial rivojlanish nazariyasida esa maktabgacha yosh "inisiativlik va ayb hissi" bosqichi sifatida tavsiflanib, bu davrda bolaning mustaqil faoliyatga intilishi va ijtimoiy faolligi shakllanishi ko'rsatib beriladi

Jo'rayeva D.A. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda moslashuv tushunchasining biologik va psixologik mazmuni keng tahlil qilingan. Muallifning fikricha, moslashuv insonning o'zgargan muhitga nisbatan xulq-atvori, ruhiy holati va ijtimoiy munosabatlarning moslashish darajasini ifodalaydi. Tadqiqotda noto'g'ri moslashuvning asosiy sabablari sifatida oiladagi noqulay muhit, bolaga individual yondashuvning yetishmasligi, pedagogik yordamning o'z vaqtida ko'rsatilmashligi va emotsional qo'llab-quvvatlashning sustligi ko'rsatib o'tilgan

Ayrim tadqiqotchilar bolalarning moslashuv darajasini aniqlashda psixodiagnostik metodlardan keng foydalanadilar. Jumayev J.A. va Ergasheva M.X.

⁴ Vigotskiy L.S. "Pedagogik psixologiya", Moskva, 1991; Elkonin D.B. "Psixicheskoe razvitiye v detskom vozraste", Moskva, 1989

olib borgan tadqiqot natijalariga ko'ra, bolalarning 45 foizida moslashuv yuqori, 35 foizida o'rtacha va 20 foizida past darajada ekanligi aniqlangan. Past moslashuv darajasiga ega bolalarda tashvishlilik, emotsional beqarorlik va tengdoshlar bilan muloqotdagi qiyinchiliklar kuzatilgan. Tadqiqot mualliflari o'qituvchi va ota-onalarning qo'llab-quvvatlovchi munosabati bolaning moslashuv jarayoniga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar

Berdiyeva G.M. esa kichik yoshdagi bolalarning moslashuv jarayonida oila, pedagog va psixolog hamkorligi muhim omil ekanligini qayd etadi. Tadqiqotda bolalarning emotsional holatini muntazam kuzatish, ularni o'yin orqali o'qitish va ijtimoiy faoliyatlarga bosqichma-bosqich jalb qilish moslashuvni samarali tashkil etish vositasi sifatida tavsiya etilgan

Tahlil qilingan ilmiy manbalar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashtirish ko'p omilli psixologik jarayon bo'lib, unda bolaning individual xususiyatlari, oilaviy muhit, pedagogik yondashuv va ijtimoiy munosabatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli bolalarning moslashuv jarayonini ilmiy asoslangan psixologik-pedagogik metodlar orqali tashkil etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashtirish jarayonining psixologik jihatlarini o'rganish maqsadida kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlar uyg'unligida ish olib borildi. Dastlab mavzuga oid psixologik-pedagogik adabiyotlar, ilmiy maqolalar hamda xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari tahlil qilindi. Jumladan, L.S. Vigotskiy, D.B. Elkonin, Erikson va Bronfenbrennerlarning ijtimoiy moslashuv hamda bolalar psixologiyasiga oid nazariy konsepsiyalaridan metodologik asos sifatida foydalanildi.

Tadqiqotning empirik qismida kuzatish, suhbat va psixologik tahlil metodlari qo'llanildi. Kuzatish metodi orqali bolalarning yangi muhitga kirish jarayonidagi hissiy holati, tengdoshlari bilan muloqoti, tarbiyachi bilan munosabati hamda kundalik faoliyatdagi xulq-atvor xususiyatlari o'rganildi. Suhbat metodi yordamida tarbiyachilar va ota-onalardan bolalarning moslashuv jarayoniga oid ma'lumotlar olindi. Shuningdek, bolalarda uchraydigan xavotir, tortinchoqlik, emotsional beqarorlik kabi holatlar psixologik tahlil asosida baholandi.

Tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotining kichik guruh tarbiyalanuvchilari ishtirokida olib borildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy va tavsifiy tahlil asosida umumlashtirildi. Tadqiqot davomida bolalarning individual psixologik xususiyatlari, oilaviy muhit va pedagogik yondashuvning moslashuv jarayoniga ta'siri alohida e'tiborga olindi. Metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va ishonchliligini ta'minlashga xizmat qildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida kichik maktabgacha yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashuv jarayonining psixologik jihatlarini kuzatish, suhbat va psixologik tahlil metodlari asosida o'rganildi. Olingan natijalar bolalarning moslashuv darajasi ularning emotsional holati, oilaviy muhiti, tengdoshlari bilan muloqot qilish

ko'nikmalari hamda tarbiyachining pedagogik yondashuviga bevosita bog'liq ekanligini ko'rsatdi.

Tadqiqot jarayonida kuzatilgan bolalarning aksariyatida dastlabki kunlarda ota-onadan ajralish bilan bog'liq xavotir, tortinchoqlik, yig'loqlilik va notanish muhitga nisbatan ehtiyotkorlik holatlari kuzatildi. Ayniqsa, 3–4 yoshli bolalarda emotsional beqarorlik ko'rsatkichlari yuqoriroq ekanligi aniqlandi. Biroq tarbiyachining qo'llab-quvvatlovchi munosabati, o'yin faoliyatining to'g'ri tashkil etilishi va tengdoshlari bilan ijobiy muloqot natijasida bolalarning katta qismida moslashuv jarayoni bosqichma-bosqich ijobiy tomonga o'zgargani kuzatildi.

Kuzatish natijalariga ko'ra, bolalarda moslashuvning muvaffaqiyatli kechishi ko'proq ijtimoiy faol bolalarda namoyon bo'ldi. Bunday bolalar guruhdagi mashg'ulotlarda faol ishtirok etdi, tengdoshlari bilan tez muloqotga kirishdi hamda yangi muhitga nisbatan qiziqish bildirdi. Aksincha, oilaviy muhitida haddan tashqari qaramlik yoki emotsional yetishmovchilik mavjud bo'lgan bolalarda moslashuv jarayoni sekinroq kechgani aniqlandi.

1-jadval.

Bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasiga moslashuv darajasi

Moslashuv darajasi	Bolalar soni	Foiz (%)
Yuqori	14	46 %
O'rtacha	10	34 %
Past	6	20 %

Jadval natijalaridan ko'rinadiki, tadqiqotda ishtirok etgan bolalarning 46 foizida moslashuv jarayoni yuqori darajada kechgan. Ushbu bolalarda emotsional barqarorlik, ijtimoiy faollik va tarbiyachi bilan erkin muloqot qilish holatlari yaxshi rivojlanganligi kuzatildi. 34 foiz bolalarda moslashuv o'rtacha darajada bo'lib, ular ayrim vaziyatlarda tortinchoqlik va xavotir belgilarini namoyon qilgan. 20 foiz bolalarda esa moslashuv darajasi pastligi aniqlanib, ularda yig'loqlilik, guruh faoliyatidan chetlashish va tengdoshlari bilan muloqot qilishdagi qiyinchiliklar ko'proq uchradi.

Tadqiqot davomida ota-onalar va tarbiyachilar bilan o'tkazilgan suhbatlar ham muhim natijalarni berdi. Suhbat natijalariga ko'ra, bolalarning yangi muhitga tezroq moslashishida oiladagi psixologik qo'llab-quvvatlash, bolaning mustaqil harakat qilishiga imkon berilishi va bog'cha haqida ijobiy tasavvurlar shakllantirilishi muhim omil ekanligi aniqlandi.

2-jadval.

Moslashuv jarayoniga ta'sir etuvchi asosiy omillar

Omillar	Ta'sir darajasi
Oilaviy muhit	Yuqori
Tarbiyachining yondashuvi	Yuqori
Tengdoshlar bilan muloqot	O'rtacha

O‘yin faoliyati	Yuqori
Bolaning individual xususiyatlari	Yuqori

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, bolalarning moslashuv jarayonida eng muhim omillar sifatida oilaviy muhit, tarbiyachining pedagogik va psixologik yondashuvi hamda bolaning individual psixologik xususiyatlari namoyon bo‘lgan. Ayniqsa, bolaga mehribon va xavfsiz psixologik muhit yaratish uning yangi sharoitga tezroq moslashishiga yordam bergan.

Shuningdek, tadqiqot davomida o‘yin faoliyatining moslashuvdagi ahamiyati ham kuzatildi. Rolli va jamoaviy o‘yinlar bolalarning emotsional zo‘riqishini kamaytirib, ularning ijtimoiy faolligini oshirgan. O‘yin jarayonida bolalar tengdoshlari bilan erkin muloqot qilish, o‘z fikrini ifodalash va yangi ijtimoiy rollarni qabul qilish imkoniyatiga ega bo‘lgan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta‘lim muassasasiga moslashtirish murakkab psixologik jarayon ekanligini ko‘rsatdi. Mazkur jarayonning samarali tashkil etilishi bolalarning emotsional barqarorligi, ijtimoiy rivojlanishi hamda keyingi ta‘lim bosqichlariga muvaffaqiyatli tayyorlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta‘lim muassasasiga moslashtirish jarayoni murakkab psixologik va ijtimoiy omillar bilan bog‘liq ekanligini ko‘rsatdi. Olingan ma‘lumotlar asosida bolalarning moslashuv darajasi ularning emotsional barqarorligi, oilaviy muhit va tarbiyachining pedagogik yondashuviga bevosita bog‘liq ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, oilada ijobiy psixologik muhit mavjud bo‘lgan hamda ota-onalar tomonidan qo‘llab-quvvatlangan bolalarda moslashuv jarayoni tezroq va samaraliroq kechgani kuzatildi.

Tadqiqot natijalari Rahmonqulova X.B. hamda Jo‘rayeva D.A. tomonidan olib borilgan ilmiy izlanishlar bilan hamohang bo‘lib, ularda ham emotsional qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy muloqotning moslashuvdagi muhim o‘rni ta‘kidlangan. Shuningdek, o‘yin faoliyatining bolalar psixologik holatini barqarorlashtirishdagi ahamiyati amaliy jihatdan tasdiqlandi. Rolli va jamoaviy o‘yinlar bolalarda xavotirni kamaytirib, tengdoshlari bilan erkin muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantirdi. Shu bilan birga, ayrim bolalarda moslashuvning sust kechishi individual psixologik xususiyatlar va oilaviy munosabatlar bilan bog‘liqligi aniqlandi. Bu esa maktabgacha ta‘lim muassasalarida har bir bolaga individual yondashuv asosida psixologik-pedagogik yordam ko‘rsatish zarurligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotda kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta‘lim muassasasiga moslashtirish jarayonining o‘ziga xos psixologik jihatlari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bolaning yangi muhitga moslashuvi murakkab va ko‘p omilli psixologik jarayon bo‘lib, unda emotsional holat, oilaviy muhit, tarbiyachining pedagogik yondashuvi hamda tengdoshlari bilan muloqot muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, dastlabki moslashuv davrida bolalarda xavotir, tortinchoqlik, emotsional beqarorlik va ota-onadan ajralish bilan bog‘liq psixologik qiynchiliklar kuzatilishi aniqlandi.

Tadqiqot davomida bolalarning moslashuv darajasi ko'p jihatdan oiladagi psixologik muhit va tarbiyachining qo'llab-quvvatlovchi munosabatiga bog'liq ekanligi tasdiqlandi. Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi samarali hamkorlik bolalarning yangi muhitga tezroq ko'nikishiga yordam beradi. Shuningdek, o'yin faoliyati bolalarning emotsional zo'riqishini kamaytirish, ijtimoiy faolligini oshirish va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi kuzatildi.

Tahlillar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish muhim hisoblanadi. Tarbiyachilar tomonidan mehribon, xavfsiz va ijobiy psixologik muhit yaratish bolalarning moslashuv jarayonini yengillashtiradi hamda ularning keyingi ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasasiga muvaffaqiyatli moslashtirish ularning sog'lom psixologik rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va keyingi ta'lim bosqichlariga tayyorgarligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

TAKLIFLAR

1. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning moslashuv jarayonini yengillashtirish uchun psixologik moslashtiruvchi dasturlarni keng joriy etish lozim.
2. Tarbiyachilar tomonidan har bir bolaning individual psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda individual yondashuvni kuchaytirish tavsiya etiladi.
3. Ota-onalar bilan muntazam psixologik suhbatlar va seminarlar tashkil etish orqali oilaviy qo'llab-quvvatlashni rivojlantirish zarur.
4. Bolalarning emotsional holatini barqarorlashtirish maqsadida rolli va jamoaviy o'yinlardan samarali foydalanish kerak.
5. Maktabgacha ta'lim muassasalarida qulay va xavfsiz psixologik muhit yaratish bolalarning ijtimoiy moslashuvini tezlashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduqodirov, A. R. (2019). Pedagogik psixologiya. Toshkent: O'qituvchi.
2. Abdurahmonova, R. (2015). Bolalar psixologiyasi. Toshkent: Fan.
3. Abdullayeva, G'. (2020). Yosh va pedagogik psixologiya. Toshkent: Ilm Ziyo.
4. Allayeva, S. (2021). Maktabgacha va kichik maktab yoshi bolalarini rivojlantirish psixologiyasi. Toshkent: O'zMU.
5. Azizxo'jayeva, N. N. (2021). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Berdiyeva, G. M. (2025). Kichik maktab yoshidagi bolaning maktabga moslashish muammosi. Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari, 43(1), 358–360.
7. Erikson, E. H. (1993). Childhood and society. New York: W. W. Norton & Company.

8. Jo‘rayeva, D. A. (2023). Kichik maktab yoshidagi bolalarning maktabga moslashuv jarayonining psixologik muammolari. *Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar*, 12, 293–295.
9. Rahmonqulova, X. B. (2025). Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuv jarayonining psixologik xususiyatlari. *Innovations in Science and Technologies*, 9, 382–386.
10. Vigotskiy, L. S. (1991). *Pedagogik psixologiya*. Moskva: Pedagogika.
11. Vygotskiy, L. S. (1999). *Myshlenie i rech*. Moskva: Labirint.
12. Elkonin, D. B. (1989). *Psixicheskoe razvitie v detskom vozraste*. Moskva: Prosveshcheniye.
1. Davletshin, M. S. (2004). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent: Fan.